

ASPECTE PRIVIND CONFEȚIONAREA BONDIȚEI TRADIȚIONALE ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Ana ISCHIMJI^{1*}

¹Universitatea Tehnică a Moldovei, Facultatea Textile și Poligrafie, Departamentul Design și Tehnologie în Textile și Poligrafie, drd, Chișinău, Republica Moldova

*Autorul corespondent: Ischimji, Ana, ana.ischimji@mtcp.utm.md

Rezumat. În lucrare sunt identificate principalele etape de confeționare a bondiței tradiționale din piei de ovine precum și modelele propuse de meșterii popularii din Republica Moldova. Confeționarea bondiței începe cu alegerea și selectarea peilor potrivite, trecând apoi la croirea reperelor componente, reperelor mici, buzunarelor aplicate, fâșiilor decorative ș.a., se continuă cu asamblarea pe semnele indicate al reperelor de bază, față/spate, după care se unesc între ele pe linia umerală și laterală. Prelucrarea marginilor bondiței și răscoielii mâncicii se efectuează cu ajutorul fâșii din piele sau blană numită „prim” de culoare neagră sau brumărie. S-au indentificat mai multe modele de bondițe tradiționale diferențiate prin: formă, culoare, ornament, proporții, prelucrarea marginilor, în funcție de zonele de proveniență geografică a bondiței și meșterul popular specializat în confeționarea bondițelor tradiționale din piei de ovine. Bondița din piele de ovine, fiind piesă vestimentară componentă a costumului tradițional, se integrează în preocupările moderne privind păstrarea și dezvoltarea patrimoniului cultural.

Cuvinte cheie: bondiță, tradiție, etape de confeționare, piei de ovine.

Introducere

În costumul tradițional al poporului Moldovenesc se regăsește piesa vestimentară - bondița, confeționată din piei de oaie sau miel, diverse culori și modele. Bondița și peptarul sunt bogat ornamentate, mai ales cele pentru femeie. Câmpul alb al piele de oaie este brodat cu diverse ațe colorate tip ”muline”, cu biser, sau decorat prin aplicații din bucăți de piei colorate. În raioanele de nord și zona Cernăuți, bondițele sunt intens accentuate prin decor, pentru ornamentare folosinduse biser colorat, ață de lână de culoare roșu și negru. Frumos se decorează bondițele și la sudul Republicii, în satele din lunca Prutului: Manta, Crihana Veche și Colibaș [1].

Cu o lungime ce ajungea la nivelul șoldului sau mai jos, bondițele sau păstrat până la „începutul secolului XX-lea, după care în timp au devenit mai scurte”¹ decât peptarele Confeționarea bondiței se realizează de către meșterii cojocari, care au stat la temelia de a transmite din generație în generație, tehnologia de prelucrare și obținerea autentică a acestei vestimentații din piei și blănuri [2].

Etapele procesului de confeționare a bondiței

Etapele de confeționare a bondiței sunt specifice și diferă de la meșter la meșter. În baza informației prezentate de meșterul popular, Constantin Cojan și soției sale Elena Cojan, în cadrul emisiunii televizate ”Oameni Remarcabil” s-a dezvăluit specificul de confeționare a bondiței tradiționale din piei de ovine prelucrate în acest scop [3].

Prima etapă e cea mai importantă, de a alege pelicelele de ovine după culoare, calitate și dimensiune, astfel acetă trebuie să fie rezistente, flexibile și tot odată impermeabile. Meșterul a atenționa că ”Orce bondiță pentru femei sau bărbați, cu mărime mică sau mare se croiește din trei piei mari de ovine” [3].

Cea de a doua etapă este croirea reperelor denumite ”piepți”, Fig. 1, și Fig. 2, partea din față – 2 reperi și a spatelui, poate fi format din unu, doi sau trei reperi, în dependență de modelul bondiței și calitatea pielii. Această operație se efectuează astfel: pielea de ovine se aranjează pe

masă cu partea cârnoasă în sus iar blana/lâna în jos, după care se înseamnă defectele de pe suprafața pielii, prin încercuire. Apoi pe mijlocul pielii se fixează o riglă, ce indică linia de simetrie a pielii, pe care se marchează înălțimea produsului de aproximativ 80 cm. Perpendicular față de linia de simetrie se înseamnă lățimea reperului față, până la zonele periferice ale peilii (poale, gât, picioare), care se stabilește conform mărimilor clientului. Linia umerală și răscoiala gâtului bondiței se proiectează/trasează direct pe partea cârnoasă a pielei începând din zona gâtului. După ce s-au marcat dimensiunile de bază pe piele, se încadrează și conturează șabloanele după care se decupează cu foarfeca. Construcția și șabloanele componente se transmise din generație în generație sau ”din tată în fiu, precum a preluat meseria meșterul popular Constantin Cojan de la ”tatăl său Stilian Cojan, care fiind tot meșter popular” Croirea reperelor mici (buzunarelor aplicate, reperelor decorative, a fâșiilor pentru a tivi/prelucra marginea de culoare neagră sau brumărie), la fel se realizează cu foarfeca. Marginea reperelor se prelucrează manual prin dantelare, cu ajutorul preduceleii și ciocanului, pe un suport din lemn [3].

A treia etapă este pregătirea, prelucrarea și asamblarea prin coasere manuală și/sau mecanică (mașina de cusut). În această etapă se includ toate elementele mici Fig.3, și Fig.4, acestea gata prelucrate se aplică pe semnele indicate al modelului de bondiță și se coase, Fig.5, Fig.6, Fig.7 și Fig. 8. După asamblarea reperelor mici se efectuează unirea/coaserea reperului spate și față pe liniile laterale și umerale, care se efectuează uniform, ”fără a întinde reperate, de a nu apărea defecte la produs”². Coaserea fâșiei decorative cu blană tip caracul la margini, bentiță pentru a tivi/prelucra marginea de jur împrejur și răscoiala mâinecii.

Următoarea operație este efectuarea orificiilor (butonierelor), cu ajutorul preduceleii și ciocanului. Coaserea manuală a ”ghemuleților” din blană și fixarea pe fâșiile din piele ce se coase manual la bondițele pentru femei și fixarea nasturilor. Se finalizează cu înlăturarea capetelor de ață, finisarea și controlul calității al bondiței.

Figura 1. Meșterul popular, Constantin Cojan la masa de croit [3]

Figura 2. Proiectarea și croirea bondiței din piele de ovine [3]

Figura 3. Dantelarea și perforarea marginii fâșiei decorative [3]

Figura 4. Dantelarea fâșiei și perforarea buzunarului inferior [3]

Figura 5. Coaserea manuală [3]

Figura 6. Coaserea elementului tradițional pe părțile laterală [3]

Figura 7. Coaserea buzunarului aplicat inferior și superior [3]

Figura 8. Efectuarea cheutorilor [3]

Identificarea modelelor de bondițe tradiționale confecționate de meșterii din Republica Moldova

Bondița reprezintă o piesă vestementară din piei de ovine, ”tip vestă”, cu sprijin pe umeri, fără mânici, purtată peste cămașă. Vestele din piele de oaie poartă denumirea de ”bondă, bondiță și peptar”. După tipul construcției pot fi: cu deschiderea pe mijloc și fixare cu nasturi, cu deschiderea deplasată lateral, cu terminație scurtă și fără fixarea deschiderii. Preponderent, este răspândit primul tip de construcție. Dezvoltarea cojocăritului și confecționarea bondiței a continuat și ”în a doua jumătate a secolului al XIX-lea și în secolul XX-lea, în fiecare regiune activau meșteri cojocari, în zona de sud al Moldovei– raionul Cahul, Vulcănești, Ștefan-Vodă, unde până în prezent activează cojocari renumiți care confecționează cojoace și bondițe”,¹” Din raionul Cahul, satul Colibaș îi aflăm pe meșterii populari (Constantin Cojan și Elena Cojan), Fig. 10, tot din raionul Cahul, satul Slobozia Mare, desfășoară activitatea ca meșter popular Dumitru Zaporojan, Fig. 12. Specific zonei date ca materia primă se folosesc piei și blănuri de ovine (mici/cârlani) tip „Țigaie” de culoare albă și cu spicul/blana moale sau poate fi colorată în cafeniu sau negeu Fig. 9 și Fig. 11. Bondița de la sud este ornamentată ”cu motive pastorale”¹ specific zonei și este croită dreaptă, cu sistem de închidere pînă sus la bărbați și la femei cu răscoiala gîtului în formă de unghi [2, 4].

Figura 9. Bondiță pentru femei [3]

Figura 10. Meșter popular, Constantin Cojan, r. Cahul, satul Colibaș [3]

Figura 11. Bondiță pentru bărbați [2]

Figura 12. Meșter popular, Dumitru Zaporojan, r. Cahul, satul Slobozia Mare [2]

Figura 13. Bondiță pentru bărbați [2]

Figura 14. Meșter popular, Dumitru Pascari, r. Bălți [2]

În zona de nord al Republicii Moldova din raionul Bălți, activează meșterul popular Dumitru Pascari, Fig. 14, care confecționează bondițe din piei de ovine de tip ”Caracul” Fig. 13. Bondițele de culoare naturală neagră sau cafenie, din această zonă, sunt puțin mai ajustate pe corp, frumos ornamentate și brodate intens cu motive vegetale, ațe și bisere colorate.

Concluzii

În urma studiului, s-au indentificat mai multe modele de bondițe tradiționale diferențiate prin: formă, culoare, ornament, proporții, prelucrarea marginilor, în funcție de zonele de proveniență geografică a bondiței și meșterul popular specializat în confecționarea bondițelor tradiționale din piei de ovine. Bondița din piele de ovine, fiind piesă vestimentară componentă a costumului tradițional, se integrează în preocupările moderne privind păstrarea și dezvoltarea patrimoniului cultural.

Bibliografie

1. ISCHIMJI, A., DANILA, V., ISCHIMJI, N. Valorificarea tehnicilor și procedeele de lucru utilizate la confecționarea bondiței tradiționale: studiu preliminar. *Culegere de articole și materiale ale conferinței științifice internaționale. Patrimoniul cultural de ieri – Implicații în dezvoltarea Societății durabile de mâine.*- 2020, Chișinău, 22-23 septembrie 2020. Ediția a II-a. ISSN 2558 – 894X. pp. 368--370.
2. *Prelucrarea artistică a pielii și a blănurilor* [online] [accesat la 11.03.2020]. Disponibil: <http://moldovenii.md/md/section/384>
3. Emisiune televizată „*Oameni Remarcabili. Constantin Cojan*”, Orhei TV [online] [accesat la 08.03.2020]. Disponibil: <https://www.youtube.com/watch?v=0QFyVDUU9ao>
4. BUZILĂ, V., *Costumul popular din Republica Moldova*. Ghid Practic [online] [accesat la 07.02.2020]. Disponibil: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000211085>.